

אור האמונה

וועדים באמונה ובטחון
שחוללו מהפך אדיר בחיי רבים
בשילוב סיפורים נפלאים

גיליון שבועי

13

תוכן העניינים

- א..... מדברי הנצי"ב. השגחה פרטית – היא היא דבר ה' –
ב..... ספר העיקרים. התקוה דבר הכרחי אל המאמין כי תוחלתו זו היא נחמתו –
ד..... עוד מדברי בעל העיקרים. לצפות לישועה כאילו היא עתיד מחוייב –
ו.....! הייתכן? פתרון 'משבר נפשי' במדת הבטחון בלבד –
ז..... 'אל ישעו בדבר שקר', לעומת - 'הבוטחים בשמך באמת' – אבן עזרא, בעל הטורים.
ט..... 'ודומם' - לאפוקי צעקה של תלונה – ידי משה, כלי יקר.
י..... 'טוב ה' לנפש תדרשנו' – דוקא לדרוש הטוב. הלדרוש אותי אתם באים?! – לחם דמעה.
יב..... 'ויחיל' לעומת 'תוחלת ממושכה'.
יג..... ייטיב לרבים מפני היחיד – האלשיך הקדוש.
יד..... בטחון ללא שיתוף כח אחר – חובות הלבבות.
טז..... סגולת הבטחון הוא בטבע הבריאה – המגיד ממעזריטש.
יט..... תקוותו היא כפרתו – בעל העיקרים, רמח"ל.
כ..... החי במדת בטחון משרה על כל בני ביתו רוגע ושלווה.
כא..... 'בטחון' ו'השתדלות' – הילכו יחדיו?! – נתיבות שלום.
כג..... עמלו בתורה ואינו עושה נחת רוח ליוצרו – הייתכן?! - רבי יהזקאל לוונינשטיין.
כה..... עבודה זו שלכאורה לשם שמים היא – אינני חפץ בה.
כו..... נעשה דין למטה אין הדין נעשה למעלה – כח ההתחלה.

נציב השיעור

לרפואת חדוה לאה בת שמחה זהבה

ומיכאל בן חדוה לאה

**גם אתה יכול להיות שותף בהנצחת הגיליון
להצלחה\לרפואה\לע"נ**

1400 ש"ח הנצחת נציב השבוע

600 ש"ח הנצחת נציב השיעור

לתרומות דרך נדרים פלוס, מוסדות בית שלמה,
לשונית הנצחת אור האמונה

(אפשרות לסעיף 46)

או בהעברה בנקאית בפלא' 052-7174414

שיחתו השבועית של הרה"ג הרב מיכאל בוגנים שליט"א

טוב ה' לקווי

השגחה פרטית – היא היא דבר ה'

א. הנצי"ב בפרשת חיי שרה (העמק דבר בראשית כד,נא) כותב ואלו תו"ד:
"כל מה שהורה ה' בדרך השגחה פרטית הוא דבר ה'". פירושם של דברים:
כל אדם פעמים רבות מרגיש כאילו יש איזו יד נעלמה שמכוונת אותו לעשות
או לא לעשות דווקא דבר מסויים, היו לו תכניות מסודרות לאותו היום וללא
כל סיבה הוא התחיל את היום בצורה שונה, וכן כל כיוצא בדבר, שהאדם
מרגיש שיש דברים בגו - 'השגחה פרטית'. מחדש הנצי"ב שהענין הזה נחשב
כאילו דיבר עמו ה' בפירוש והורה לו לעשות כן. וכמו שהתורה מכנה את
השתלשלות המאורעות אצל אליעזר ורבקה בתורת 'דבר ה', אף על פי שלא
היה שם אלא 'השגחה פרטית' שהוכיחה שרבקה היא המיועדת ליצחק אבינו.

כלפי מה דברים אמורים?! רבותי! השיחה הזאת הכנתי לומר ענין אחר
מתוך מאמר של ר' אביגדור מילר זצ"ל. דא עקא כשבאתי לצלם, הספר נעלם.
דבר כזה לא קרה לי מעולם - השגחה פרטית ממש. אם בזאת לא די, בדרכי
הנה ניגש אלי אחד מהשומעים והציג בפני מספר שאלות על שיחתנו הקודמת
שהיתה מענינו של ה'קיווי'. אחת משאלותיו אותה הציג בפני בשם כמה
מהאברכים, כך היתה: "מה עבודה מיוחדת יש בקיווי, וכי יש יהודי מאמין שאינו
מקווה לישועה מאת השם, הלא ברוך ה' כולנו מתפללים להקב"ה בכל יום
יום, ובמיוחד בעת צרה, ומה חידוש מיוחד יש בעבודה זו הנקראת - "קוה
אל ה'".

אחר ראיתי כל זאת - המסקנה אחת היא, יש כאן רצון ודבר ה' שאדבר
מענינו של ה'קיווי'.

התקוה דבר הכרחי אל המאמין כי תוחלתו זו היא נחמתו

ב. בספר העיקרים (לרבי יוסף אלבו, מאמר הרביעי פרק מז), בפרקים העוסקים בבטחון בה', מבאר את ענין הקיווי. נעתיק קטעים קטעים מדבריו ונבארם במקום הצורך, כה לשונו: "התקוה והתוחלת הוא דבר הכרחי אל המאמין כדי שימשך אליו החסד הנמשך אל הבטחון. אמר הנביא טוב ה' לקווי (איכה ג,כה), וכן היה דוד משבח את עצמו ואומר אותך קויתי כל היום (תהלים כה,ג)".

כלומר הקיווי לישועה אינה מעלה בלבד, אלא היא דבר הכרחי בתבנית הבטחון והישועה דרכה, כי כל ישועה שאדם זקוק לה, לא שייך להוושע בלא התקווה והתוחלת - 'טוב ה' לקווי'.

כדבר הזה מצאנו בתלמודו של הרמח"ל, הרמ"ד וואלי (כתבי הרמ"ד וואלי תהילים כח) על הפסוק בתהלים (שם), "לולא האמנתי לראות בטוב ה'", ומבאר הרמ"ד: "אלמלא שהוא מאמין באמונה שלימה שיוציאוהו משם וכו' בודאי שלא היה יכול לעמוד בתוקף צרותיו, אלא שתוחלתו, זאת היא נחמתו המעמידו על רגליו". דוד המלך שכל חייו עבר ייסורים וצרות רבות, מעיד כיצד צלח את תוקף הצרות, אך מתוך התקווה והתוחלת לראות בטוב ה'. מסיים שם הרמ"ד וואלי: שעל כן סיים דוד המלך את המזמור ב'קוה אל ה'", שרצונו להורות בזה לכל ישראל וצדיקי הדור, כי בהיות והתקווה היא המעמיד מכל הצרות, לכן לכולם יש ללמוד מהנהגה הזו לתפוס תמיד בפלך הקיווי.

ואולם מה היא אותה תקווה ותוחלת. מבאר רבי יוסף אלבו שהיא מתחלקת לשלושה סוגים. א. תקוה מצד החסד - לא כי מגיע לי אלא למרות שלא מגיע לי. ב. תקוה מצד הכבוד - כלומר כבוד ה' שהאדם מקווה לישועתו כי דרך הישועה מתגלה ומתקדש שמו יתברך. ג. תקוה מצד ההבטחה - שהקב"ה הבטיח טוב לבוטחים ומקווים לחסדו.

לתועלת הקוראים נעתיק את לשונו: "והתקוה היא על שלושה פנים, האחת: היא תקות החסד, והיא שיקוה אל השם יתברך שיושיענו על צד החסד בלבד לא מצד שום חיוב כלל. והשנית: היא תקות הכבוד, והיא שיקוה אליו שיושיענו

לפי שהורגל להושיעו, ואם לא יושיענו גם עתה יהיה זה זלזול לכבודו, כי האדון שהורגל להושיע את עבדו אם אינו מושיעו בעת צרתו יאמרו הרואים שזה מצד חולשת יכולת האדון. והשלישית: תקות ההבטחה, והיא תקות האמת, והוא שיקוה אליו שיאמת דבריו מצד שהבטיחו על כך".

אחר שלמדנו שישנם שלושה סוגי תקוות, מבאר רבי יוסף אלבו מה מן התקוות הללו היא התקוה השלימה ביותר, ומה מבינותם היא התקוה בעלת התוצאה הבטוחה ביותר לישועה. ותמצית דבריו כדלהלן: "התקוה השלימה ביותר היא 'תקוות החסד', כי בה הוא מייקר את כבודו יתברך שהוא עושה חסד. אלא מאי, היא גם הנותנת שהוא לא יקווה כראוי, ושוב באמת גם לא יושע מצרתו. שמאחר וכל תקוותו מצד החסד היא, הכיצד יוכל לבטוח לקבל דבר שאינו מגיעו על פי דין".

מעלה ודרגה על תקווה זו, מוסיף בעל העיקרים ישנה בתקוות הכבוד, שהיא תקווה בטוחה מתקוות החסד. כמאמר דוד המלך ע"ה בתהלים (עט,ט) "עזרנו אלוקי ישענו על דבר כבוד שמך". ומצינו תקווה זו אצל משה רבינו בחטא המרגלים שפנה אל הריבונו של עולם ואמר: "למה יאמרו הגויים איה נא אלוהיהם?" אם תמחה את העם ותמיתם במדבר יעלו הם טענות כלפי מעלה ויתחלל שמך יתברך. ועל זה השיבו הקב"ה: "סלחתי כדברך". מה הוא "כדברך"? קבלתי את טענתך, אותה טענה להושיע את כלל ישראל כדי שלא יתחלל שמי.

ועל כולנה כותב הגר"י אלבו בעל העיקרים, היא תקוות ההבטחה, שהיא גם התקווה הבטוחה ביותר. וכך הוא מבאר: "ותקות ההבטחה היא היותר בטוחה, מכולם והיא שיקוה אליו בעבור שהבטיחו על כך אם בכתב ואם בעל פה, וכאשר יהיה המבטיח איש אמת יהיה לב המקוה בטוח שישלים דברו". ע"כ.

הנה הקב"ה הבטיח לנו כמה פעמים בתורה שבכתב ובתורה שבעל פה שהבוטח בו חסד יסובבנהו, כך מתנבא הנביא ירמיה [פרק י"ז פ'ז'] "ברוך הגבר אשר יבטח בה' והיה ה' מבטחו", ונבואה אחרת (מגילת איכה) הנביא ירמיה כותב "טוב ה' לקווי". - שמא תאמר נבואה זו לדורו ניתנה ולא לדורנו. יסוד מוסד מלמדנו רבי אלחנן וסרמן (בספרו קובץ מאמרים עמוד סח): "כל נבואה שנאמרה, לא נאמרה לאותו דור, אלא לדורות נאמרה עד הדור האחרון". אם

הקב"ה מתנבא לירמיה: "ברוך הגבר אשר יבטח בה' והיה ה' מבטחו", "טוב ה' לקוויו". זו נבואה המתנבאת לא לדורו של ירמיה בלבד אלא לכל הדורות הבאים שנמצאים בצרה, דעו אומר לנו הבורא יתברך 'אני טוב' למי שמקווה אלי - ברוך הגבר אשר יבטח בה'.

משום כך אומר בעל העיקרים, תקווה זו שהיא מצד ההבטחה, היא גם התקווה הבטוחה ביותר, כי בהיות והמבטיחנו טוב, הוא הקב"ה בכבודו ובעצמו, ליבנו מייחל באמת, מקווה ומצפה לישועה בכל מאודו ובלי פקפוק.

לצפות לישועה כאילו היא עתיד מחוייב

ג. ברם, מה היא מידת ועוצמת הקיווי הנדרשת לבוטח בה'?! הסכיתו ושמעו! הנה אדם לא עליכם יש חולה בביתו, קשיי פרנסה, או כל צרה שהיא. נשאל נא את זה המקווה לישועה מה יהיה בעתיד?! החולה יבריא או שמא חלילה לא. הפרנסה תהיה מצויה בידו או שמא ימשיך במשברו הכלכלי. לכאורה אף אם האדם מקווה שהחולה יבריא והפרנסה תשוב, סוף סוף העתיד נסתר ואינו ידוע, וכי אכן מצופה מהמקווה להוושע, להיות כה בטוח בדבר העתיד הלטה בחושך?

על שאלה זו, כותב ספר העיקרים את התשובה הבאה ובשינוי לשון: "הדברים העתידיים הרי הם 'אפשריים' (- כלומר, אינם מחוייבי המציאות שיקרה כך או יקרה כך). ואולם הינם מסווגים לשני סוגים, כדלהלן".

האחד: עתידות אפשריים על דרך השיווי (- כלומר האפשרויות לכאן או לכאן שוות הם), לדוגמא: ירידת הגשם מחר היא עתיד שכל האפשרויות קיימות בה, יתכן שיירד ואפשרי שלא, המציאות וההעדר שווים בה. והשני: עתידות שהינם כאילו הם מחוייבי המציאות, וכגון זריחת השמש ביום הבא, שעל אף שהיא דבר העתיד לבוא, התנהגותה בשטח היא כדבר המחוייב. והרי כך הם מעשים שבכל יום, אנו מתפללים שמונה עשרה עם הנץ החמה, מברכים ברכות קריאת שמע שש דקות לפני כן, וכל זאת על סמך בטחוננו שבעוד חמש ושש דקות השמש עולה".

ואולם לאיזו קטגוריה שייכת ענין התקווה והתוחלת לישועה?! לירידת הגשם או לזריחת השמש?! מחדש בעל העיקרים, שהתקווה מסווגת מאותו זן עתיד של זריחת השמש, היא עתיד המוגדר כמחוייב המציאות. כשם שאנו מצפים לזריחת השמש בעוד עתה ליל, כשם שהשמש ודאי תעלה בלי שום פקפוק, כך תפקידנו לחשוב בענין הישועה שוודאי בוא תבוא ללא כל ספק ופקפוק!

כך מפרש בעל העיקרים את תהילת דוד המלך בתהלים: "קיוויתי ה' קיוותה נפשי ולדברו הוחלתי; נפשי לה' משומרים לבוקר שומרים לבוקר". פירוש: כל חייו של דוד המלך הם מסכת ייסורים אחת גדולה, צרה רודפת צרה, כל חייו עוברים עליו בייסורים פיזיים ונפשיים קשים הן מבית והן מחוץ, מרגע היוולדו ועד יום מותו הוא מדוכא בייסורים, כל סוגי הייסורים האפשריים אשר ניתן להעלות על הדעת, ללא הפוגה, ללא רגע של מנוחה או שלווה.

ברגע שדוד המלך נולד מיד נחשד בממזרות - ילד לא רצוי, היה נושא ללעג ולבוז. אחיו ואביו ישי שהיה גדול הדור התביישו בו, מאסו בו, הרחיקוהו מהבית ושלחוהו לרעות את הצאן במדבר הרחק מהבית והמשפחה, והוא בודד, מוקף חיות טרף, צער וייסורים, קור וְחום השמש הקופחת. כך היה כל ימי נערותו עד גיל כ"ח שנים ויש אומרים עד גיל שלושים. סוף סוף יש לו רגע של נחת במעשה דוד וגלית, אך מיד הייסורים מעיבים על שמחתו, שאול המלך רודף אותו ותר אחר עצות ותחבולות להמיתו. ועוד כהנה וכהנה כמבואר בספרי הנ"ך - חיים רדופים בצרות לאלפים. ואף על פי כן, בכל צרה מחדש היה דוד המלך מקווה לישועתו. שמא תאמר שתקוותו על צד הספק, על כך אומר דוד המלך "נפשי לה' - משומרים לבוקר שומרים לבוקר" ורצונו לומר שתקוותו לה' היתה 'תקווה המחוייבת' - כתקוות השומרים לבוקר אלו שמשמרתם מסתיימת עם עלות הבוקר, שהם מצפים לסיום המשמרת ובטוחים באופן וודאי שהנה יעלה השחר ויסתיים משמרתם. "נפשי לה' משומרים לבוקר שומרים לבוקר".

כענין הזה כותב רבי משה דוד וואלי: [תהלים פרק כ"ז פסוק י"א] "וז"ל ואף כי ילמדו ממנו כל הצדיקים לתפוס תמיד בפלך הקיווי כי הוא המעמיד דאפילו באלף צרות לא בטיל בלי ספק עכ"ל. "דוד המלך עבר צרות ורדיפות

כל ימי חייו. הוא כותב, אפילו באלף צרות הוא קיווה לה'. ומוסיף שם "וכן תעשו אתם".

פתרון 'משבר נפשי' במדת הבטחון בלבד – הייתכן?!

ד. יהודי העוסק בתורת הנפש, פנה אלי בבקורתיות מה ושאלני: "הכיצד ניתן לחשוב שאפשרי ליישב משברים וקשיים אך בחיזוק באמונה ובטחון. הנה יש אתי בחור שעבר קושי בילדותו בבית, מחזות וקשיים החרוטים בנפשו ופוגעים בלבו העדין, וכי מה יועיל לומר לו קיווי ומה תעלה לו ארוכה ה'בטחון', סוף סוף הקושי פגם את נפשו, והוא משווע לריפוייה. אטו על ידי האמונה והבטחון תמחק מתודעתו קשיי העבר?!"

ברם יש לדעת שהתורה היא תורת אמת ואין כך פני הדברים. הנה התורה כותבת לנו בספרי הנביאים על תלאותיו של דוד המלך, נזרק מביתו עד גיל עשרים ושמונה, והיה ביער עוזב ורדוף. מדוע התורה מפרטת לנו את זאת, בהכרח הוא כדי ללמדנו הנהגה כיצד להתמודד עם אותם הקשיים. וכיצד אכן דוד המלך התמודד?!. התבוננו נא ונתאר בדמיוננו בחור הגדל משחר ילדותו ביער ללא קשרי חברה. הוריו, חבריו ומשפחתו מנדים אותו בתואנה שהוא ממוזר. והוא גדל בצורה מנוכרת לגמרי, הוא ורק הוא במשך ימים ארוכים מתבודד עם עצמו לבדו ביער. חוויה כזו לכאורה יוצרת משבר נפשי עמוק הכמעט לא ניתנת לריפוי. ולא זו בלבד אלא אף לאחר שהוא חוזר אל אביו ומשפחתו הוא חווה שוב רדיפות מבית ומחוץ מאוהביו ומאויביו ממכריו וממשפחתו.

ועם כל זאת ואף על כל זאת, מגלה לנו התורה שהנחמה העידוד והחיזוק היחיד שהחזיק את דוד המלך, היה 'קוה אל ה' - הקיווי'. וכבר הבאנו מדברי הגאון רבי אלחנן וסרמן זצ"ל, שגילווי התורה לא נכתבו רק אז, אלא לדורות. גם בתקופתנו אנו, אדם שעובר רצף קשיים, יכולת יש בידו לפדות את עצמו מחבלי המשבר ולהתגבר עליהם אך בכח הקיווי והבטחון, כי בכח הקיווי להעלות את האדם בדרגות ובמעלות, לשנות את התפיסה שעימה הוא חווה את המשבר, ולהפכו לאדם חדש נולד.

למדים אנו את כח התקווה ומעלתה. אבל עבודה רבה עד מאוד להשיגה. הן אמנם 'טוב ה' לקווי' נתנבא הנביא ירמיה אף לדורינו אנו, אך לא נשיג את הקיווי הנדרש כל זמן שלא נאמין בה בתורת וודאי, כפי שכותב בעל העיקרים (שם) בשם נבואת הושע (ו,ג): "נרדפה לדעת את ה' כשחר הנכון למצאו", כמו שאנו מכירים בכך שהשחר יעלה בוודאי אף מבעוד ליל, כך נרדפה לדעת ולהאמין בישועה שבוא תבוא, אף בעת חשכת הצרה.

ואולם כאמור, מיידה זו של תקוות האמת לא בכדי היא נקנית. נוסיף עוד ונעמוד בדברי רבותינו בענין התקוה והתוחלת, ובכך נרכוש אולי זעיר שם זעיר שם ממזדה נשגבה זו.

'אל ישעו בדבר שקר', לעומת - 'הבוטחים בשמך באמת'

ה. נעמוד היום בסייעתא דשמיא על דברי רבותינו בפסוק באיכה (שם) "טוב ה' לקווי לנפש תדרשנו". בו חידשו רבותינו יסודות נאמנים בענינו של 'הקיווי' כל אחד על פי דרכו ופירושו. וכפי שיתבאר בהרחבה.

האבן עזרא (איכה שם) על התיבות "לנפש תדרשנו" מוסיף ביאור בתיבה אחת: - "באמת". נקדים ונאמר, אמונים אנו שכל דברי הראשונים בכלל והאבן עזרא בפרט בדקדוק רב נכתבו. בא וראה כיצד הרמב"ם (איגרת התשובה, תחילת האיגרת) משבח את חיבורו של האבן עזרא ואת פירושו, שם הוא מצווה את בנו רבי אברהם בדברים הבאים: "ואתה בני הנאמן אני מצווה לך שלא תעיין בפירושים ובחיבורים ולא תטריד את שכלך אלא בפירושו ובחיבורו וספריו כי הם טובים מאוד ומועילים לכל מי שיקרא בהם השתכלות יפה בשכל זך ובעיון דק כי הוא היה כמו אברהם אבינו ע"ה ברוח וכל מה שתקרא מדבריו וברמזיו אשר ידבר בהם עיין בהם עיון יפה והשתכל בהם השתכלות רבה בשכל זך ובעיון נקי" ראה שם עוד אריכות גדולה.

מתוך כך נשאלת השאלה, מה תוספת ביאור יש בתיבה זו - 'באמת', עד שהוצרך האבן עזרא להוסיפה על תיבות הפסוק "לנפש תדרשנו" לכאורה אך למותר היא. תארו לעצמכם אדם הנמצא בצרה ובקושי, ומתוך צרתו הוא פונה

אל הקב"ה וממעמקי נפשו זועק להוושע, וכי יתכן שתפילתנו בשקר יסודה?! באמת אינו חפץ בהצלת עצמו?! הלא ברור ופשוט שרצונו עז להוושע ותפילתנו אך ממקור אמת נובעת, ומדוע הוצרך האבן עזרא לפרש כי "לנפש תדרשנו" היינו 'באמת'.

ו. הזכרנו בשיחה הקודמת את דברי בעל הטורים על הפסוק (שמות ה,ט): "ואל ישעו בדבר שקר". מפני חשיבותם נחזור על הדברים, וזה לשונו (שם): "אותם שאין מכוונים בתפלתם, וישעו בדברי שקר שאינם מכוונים בלבם מה שהם מוציאים מפיהם עליהם נאמר: "ישעו ואין מושיע ואל ה' ולא ענם (יל"ש ח"ב רמז קסד)". אבל המכוונים בלבם למה שמוציאים בפיהם, עליהם נאמר: "אז תקרא וה' יענה תשוע ויאמר הנני (ישעיה נח ט)". וזהו שאמר דוד (תהלים יז א): "האזינה תפלתי בלא שפתי מרמה". כלומר אימתי תאזין תפלתי, כשהיא בלא שפתי מרמה להכחיש הלב ולומר דבר שאינו מכוון בלבו" עד כאן.

מי הם אלו שהבעל הטורים מכנס: "אותם שאין מכוונים בתפלתם"? רגילים אנו לחשוב בטעותנו כאילו מדובר במי שפיו ממלמל תפילה אך מחשבותיו משוטטות בכל. אבל לא כן הוא, כי תפילה כזו אין בה אך מגרעת של כוונת הלב, אלא אף בסיס של תפילה אין בה. ראשו ורובו אינו יודע מה הוא אומר, הלזה תקרא תפילה?!

אומר לכם ביאור: אנו אומרים בכל יום "ותן שכר לכל הבוטחים בשמך באמת", אף כאן השאלה נשאלת: "וכי יש בוטח באמת ויש בוטח שאינו באמת. הלא אם אינו בוטח באמת, על כרחך שאינו בוטח מעיקרו. ומה הוא זה "הבוטחים בשמך באמת"? שמעתי ממורי ורבי ביאור נפלא. עיננו רואות יהודי אחזו קושי, הוא זקוק בדחיפות לרכישת מקום מגורים, ודירה בשוק אין. הוא זקוק נואשות לזיווג עבירו או עבור בתו, וההצעות ממנו והלאה. יום אחר יום הוא מתפלל וזועק ממעמקי הלב תפילה אמיתית - 'אנא ה' הושיעה נא'. אך במשך כל זמן הקושי ועת המשבר, שמחת החיים שבו כבויה, הינו הולך שפוף ובעצבות.

אומר מורי ורבי, הרב הגאון ר' ראובן יוסף גרשונוביץ, על זה כיוונו חז"ל בתפילה: "ותן שכר לכל הבוטחים בשמך באמת". כי אם בוטח הוא, מדוע פניו

נפולים, ונפשו טרודה עליו ללא מנוח. אדם הבוטח באמת ממש, צהלתו תדיר על פניו והליכתו במנוחת הנפש אף בעידן החושך, כפסוק בתהלים: "יגל לבי בישועתך' אימתי כש"ואני בחסדך בטחתי".

זאת גם כוונת בעל הטורים וזאת כוונת האבן עזרא, לנפש תדרשנו 'באמת', לא די לנו בבטחון של ידיעה בעלמא - אני מאמין בו יתברך ובוטח בו. אלא האדם נדרש להיות הוא ונפשו בטוחים בישועה 'באמת' - לילך תדיר במנוחת הנפש ובשמחה. אבל אם הוא מתפלל לישועה ונפשו עגומה וטרודה, עליו כותב בעל הטורים "ואל ישעו בדברי שקר - אלו שמתפללים בכל מאודם אך אינם מתפללים באמת". אימתי מובטחים אנו שנושע בתפילתו אימתי נאמר "אז תקרא וה' יענה", כשתפילתו בלא שפתי מרמה - הבוטח בה' באמת!

ו'דומם' - לאפוקי צעקה של תלונה

ז. עתה נבואה אל יסוד נוסף מדברי רבותינו מתוך פסוקי איכה. הנה הזכרנו את נבואת ירמיה (שם) "טוב ה' לקווי לנפש תדרשנו". ובפסוק שלאחריו מוסיף ירמיה: "טוב ויחיל ודומם לתשועת ה'", מה היא אריכות הלשון של אלו ג' הדברים, 'טוב', 'יחיל' ו'דומם'!?

כותב על כך בעל ה"ידי משה" (לרבי משה אלמושנינו מגדולי רבני סלונקי בתקופה שלאחר גירוש ספרד, איכה שם). שני הפסוקים קשורים זה בזה. בפסוק זה הנביא מורה לנו מה הם התנאים הנדרשים כדי לקבל את אותו ה"טוב ה' לכל קווי" - תשועת ה'. והם שלושה תנאים: א. "טוב". כלומר, שהאדם צריך להיות טוב ושלם ולא חלילה רשע. ב. "יחיל". כלומר, להיות מצפה לישועה. ג. "דומם". כלומר, שישתוק ולא יכעס ולא יזעוק ולא יתלונן בבוא עליו הרע.

והשאלה זועקת: וכי רשע לא יכול לבטוח בה'?! הלא הנביא ירמיה עצמו מעיד: "ברוך הגבר אשר יבטח בה" ובכללו כל גבר אף רשע. ומאחר ואף הרשע בוטח בו יתברך, מדוע איפוא גם הוא לא יראה בטוב ה'!?

בהכרח הוא שהרשע חסר את עיקר קיום התנאי של הקיווי. כי כדברי בעל ה"ידי משה" האדם צריך להיות מוכן לשעת הצרה, שעת הייסורים, ולהיות סובל את הייסורים בדומיה. לא כן הוא הרשע, כי אף בהיותו בוטח בטוב ה', בכל אופן בעת שהוא חווה את הייסורים הוא מהרהר: "ריבוננו של עולם, אבל למה מגיע לי את הייסורים האלה? למה בני חולה, למה אשתי חולה?" - כאשר יבוא אליו הרע יבעט בו ויטיח דברים כלפי מעלה. משום כך מפרש ה"ידי משה" גם לא יצדק שהקדוש ברוך יתן לו את הטוב השמור לבוטח בהשם.

כדברים האלו כותב ה"כלי יקר" בהסברו הנפלא על הפסוק (שמות ג, ט): "ועתה הנה צעקת בני ישראל באה אלי". והדברים קשים לכאורה, הקב"ה שולח את משה רבינו ע"ה לאחר מאה שנה שעם ישראל נאנק בשיעבוד, וכי עד עתה לא צעקו עם ישראל! וכי מאה שנה לא התפללו כלל ישראל אל הבורא יתברך, והלא הפסוק מעיד (שם, ז) "ואת צעקתם שמעתי מפני נוגשיו", והכי צד ניתן לומר ועתה הנה צעקת בני ישראל באה אלי שמשמעה כאילו עד עתה לא צעקו אל השם.

מבאר ה"כלי יקר" פלא והפלא, זה לשונו (שם פסוק ז): "שעד עתה אף על פי שבכל צרתם היו צועקים מתוך עבודתם הקשה, כל הצעקות לא היו תחינה ובקשה מלפניו יתברך כי אם צעקה של תלונה, אבל לא ביקשו את פני ה' עד עתה וכו', אבל עתה צעקת בני ישראל באה אלי כי התפללו אלי בלב שלם על כן ראיתי תפילתם" עד כאן.

הן הן הדברים שכותב בעל ה"ידי משה", "טוב", "ויחיל", "ודומם" - אתה רוצה לקבל את ישועת ה'? "ודומם" - בשעת הצרה אל תהרהר אחריו, אלא תהיה 'סבלן!' מה הכוונה 'סבלן'?! בשעת הסבל, ובשעת הצרה והייסורים תרגיל את עצמך לקבל אותם באמונה ובאהבה, ולא להרהר אחר הבורא. או אז מובטח הוא לראות בישועת ה' - "טוב ה' לנפש תדרשנו".

'טוב ה' לנפש תדרשנו' - דוקא לדורש הטוב

ח. עוד רגע אדבר. המתבונן בפתיחת דברי ה"ידי משה", ימצא שם בפירושו שישנו תנאי נוסף לקבלת הטוב מאיתו יתברך, והוא מה שאומר ירמיה בפסוק

הראשון "לנפש תדרשנו" כלומר שהקב"ה לא משפיע מטובו אלא לאותה הנפש הדורשת את הטוב מאיתו יתברך ('תדרשנו' - את הטוב).

ותמהנו רבות, והלא הקב"ה טוב לכל הנמצאים, כך אומר דוד המלך עליו השלום בתהילים: "טוב ה' לכל ורחמיו על כל מעשיו", וכי אין בכך סתירה ל"טוב ה' לקויו לנפש תדרשנו". כיוצא בדבר התקשנו בפסוק: "עיני ה' אל יראיו למי יחלים לחסדו", והדבר פלא! הלא הקב"ה משגיח ומשפיע על כל העולם, וכיצד ניתן לומר "עיני ה' אל יראיו" בדווקא?!

התשובה לדבר עמוקה. נתבונן קמעה. בורא עולם ברא את עולמנו יחד עם חוקי הטבע שבו, הלא הם חוקי סיבה-ומסובב הטבעיים בבריאה, שאם יש שרפה כל הבתים והעצים עולים באש וכדומה, הכול הטביע הקב"ה בטבע הבריאה. לעומת זאת, הנבראים כולם נתונים להשגחה פרטית, כלומר הקב"ה מתנהג עמהם שלא על פי חוקי הסיבה-ומסובב הטבעיים, וכך ייתכן שאף על פי שמצד חוקי הטבע מחייבת המציאות שהחולה ימות, למשל, הרי שמצד ההשגחה כל מה שיקרה וקורה לו (אם הוא מת או נשאר חי) קורה רק מצד גזרת הקב"ה המיוחדת לאירוע הזה ולמקרה הזה, וכלל לא מצד חוקי הטבע שנטבעו בשעת הבריאה.

והנה פעמים והקב"ה מנהל את ברואיו כאילו חוקי הטבע שולטים בהם, ופעמים הוא מנהלם בחוק ההשגחה המכונה "השגחה פרטית". מי כך ומי כך?! כאן הענין מתחלק בין 'יראיו' לאלו שלא חלילה וחס.. בין 'המיחלים לחסדו' לאלו שאינם בסוד התקוה והתוחלת. יראי ה' זוכים להתנהלות שלא על פי חוקי הטבע, ובשונה מהתנהלות הקב"ה באותם נבראים שאינם יראי שמו, שאף והקב"ה משגיח עליהם בהשגחה פרטית, אבל בהם נראה לעיני בשר כאילו חוקי הטבע שולטים בהם.

הקדוש ברוך הוא הטוב המוחלט, אבל השפעת הטוב לא תתקבל אלא כל אחד לפי הכלי הקיבול המוכן בו, רק לזה שהכין את עצמו להיות מקבל את השפעת הטוב. ומה הוא הכלי המוכן לקבל אותה? "טוב ה' לכל קויו" ואת ישועת הבורא מכל צרה הוה אומר: - 'לנפש תדרשנו' - באמת!.

הלדרוש אותי אתם באים!?

ט. פירוש ויסוד נוסף הנוגע לסוגיא זו של 'קוויו', מצינו לבעל ה"מדרש שמואל" תלמידו של האר"י ז"ל בספרו "לחם דמעה" על מגילת איכה (שם). ותחילה נקדים מה שמצוי אצל רבים שאינם עוסקים במדת הבטחון ואף גם אצל מי שהוא בתחילת דרכי עבודת הבטחון, שכאשר שומעים ורואים ממקצת דרכי ההשגחה. במקום ללמוד ולהתעמק ברכישת מדה זו הינם מעמידים את מדה נשגבה זו למבחן המציאות וכביכול הם פונים אל הרבש"ע ואומרים לו: "הנה אנחנו בוטחים בך, בא ותראה לנו את התגמול לאותו הבטחון..". בדומה לדבר, פנה אלי אדם לפני כשבוע: "כבוד הרב אני רוצה הבטחה שאוושע, ואל תגייד לי "אולי", תגייד "מת"!" הבטח לי שתבוא הישועה בזמן קצוב..".

על אלו ושכמותם, אומר בעל ה"מדרש שמואל" לא חלה ההבטחה של "טוב ה' לקוויו" ומפסידים המה את הבטחת שכר המקווה. וכך לשונו: "טוב ה' לקוויו" - כלומר לאלה שיקוו אותו ויבטחו בישועתו ויעמדו בניסיון מבלי שידרשו מקודם לשי"ת אם יעשה להם נס אם לאו. כי אם ידרשו מקודם לשי"ת אם יעשה להם נס, אולי לא יעשה להם נס לפי שלא בטחו בישועתו, ויאמר להם: "הלדרוש אותי אתם באים חי אני אם אדרש לכם". וזה אמרו "טוב ה' לקוויו" - סתם, כלומר מקווים לו על הסתם מבלי דרישה, ולאלו בודאי שהשי"ת הוא טוב להם ויעשה להם נס". עד כאן לשונו.

ואולם כותב ה"לחם דמעה" מצינו יוצאים מן הכלל האמור. הלא הם חנניה מישאל ועזריה שקודם שהפילו את עצמם לכבשן האש דרשו מאת הנביא לדעת האם יעשה להם נס. ואף שלא עשו כראוי, וחפץ ה' היה שלא ידרשו אצל הנביא. בכל אופן התרחש להם נס. ומדוע באמת זכו לנס?! למען התקדש שמו יתברך ברבים. ואולם הוא טעם המיוחד למקרה המסוים שם, אבל לולא זאת לא היו ראויים להתרחשות הנס.

בכך מבאר ה"לחם דמעה" את המשך הפסוק "לנפש תדרשנו" כלומר, שפעמים אף אם האדם בבחינה של 'תדרשנו' בכל אופן הקב"ה משלים את שכרו. אך אין זה אלא 'לנפש' כלומר, ליחידים לפרט מן הפרט. על כן יש

לאדם ליזהר ולא לבחון את מדת הבטחון אלא להאמין בתמימות, כהבטחת הנביאים "טוב ה' לקיוו".

'יחיל' לעומת 'תוחלת ממושכה'

י. עוד מפרש ה"לחם דמעה" באופן אחר, ועל פי מה שיש לעמוד לכאורה על שינוי הלשון בין תחילת הפסוק "טוב ה' לקיוו" שהוא לשון רבים ולא כתב טוב ה' לקווה שהוא לשון יחיד. לבין סיומו של הפסוק 'לנפש תדרשנו' שהוא לשון יחיד. ומדוע שינה הנביא ירמיה את הלשון!?

אלא מבאר הספר הנ"ל, שאכן הבדל יש בענין ה"קיווי' בין ציבור ליחיד. ציבור המתפללים ובוטחים בהקב"ה תפילתם נענית גם אם לא היה בטחונם בה' במעלת 'קיווי' - כי גדול כח הציבור. אך יחיד המקווה להשם אינו מובטח שתפילתו תיענה אלא רק אם יהיה בבחינה של 'תדרשנו' דהיינו שיתפלל בכל לב ונפש, יהיה עובד השם בלבב שלם.

חודרים דברי ה"מדרש שמואל" בשני פירושינו עד עמקי תהום. מחד מובטחים אנו שכל הבוטח בו יתברך ודאי שיושע. ומאידך, תנאי קודם למעשה יש בדבר - מדת ה'קיווי'. ואף הקיווי לא ימצא אלא במי שהוא טוב, ויחיל ודומם. כבר ביארנו את הענין של טוב ושל דומם. אך מה הוא 'יחיל'?! יחיל, היינו שלא יתייאש מן הישועה, וכדלהלן.

הנה לא אחת נזקקתי לשאלה, שיתכן ומציקה לרבים מהמתחזקים בענייני הבטחון. כך גם שאלני לא מכבר אברך עובד השם: "צרה וקושי תקפו אותי לפני שנים רבות. בחסדי ה' יתברך התחזקתי באמונה ובטחון, וכבר חמש שנים שהנני מקווה ומצפה לישועה שתבוא, ולדאבוני אין - לא נושעתי. ועתה חוסר היענות הקב"ה (כביכול) לתפילותי העמידוני במשבר גדול, הנני חש כדברי הכתוב "תוחלת ממושכה מחלה לב" - אין בי כח יותר לקוות להשם!".

אומר ה"מדרש שמואל": זה הוא כוונת הכתוב "ויחיל" אימתי - בשעה שישועת האדם מתמהמהת מלבוא, והוא מצפה לה בכליון בתקוה ובתוחלת, או אז, מוטל על האדם ליזהר ולא להטיח חלילה דברים כלפי מעלה אלא ימשיך וימשיך לקוות לה', ואז גם יושע. אבל אם הוא קצת מהרהר, ריבוננו

של עולם "למה, למה אני לא נושע?, אין לי ילדים כבר שבע שנים", חסר לו באותו התנאי של ויחיל, ואינו מובטח בישועתו. וכאן מוסיף ומחדש המדרש שמואל, שאף ובדיני הנהגת הבורא, הקב"ה לא נותן אלא למי שמקווה לה', מכל מקום יש מושג של 'טוב ה' לכל קווי' שמי שהוא בגדר 'טוב' דהיינו הוא עוסק בקווי, עליו אומר הכתוב "טוב ה' לכל קוראיו" גם לפני שהוא שואל מה' הקב"ה מושיע אותו. והוא אשר מסיים ירמיה הנביא באותו הפסוק - 'לנפש תדרשנו', כלומר, מדוע ה' טוב לקווי, כי הוא היה במדת 'טוב' דהיינו דרישה אל ואת ה' בפה ובנפש.

יטיב לרבים מפני היחיד

יא. אחר כל המראה הגדול הזה, חובה להזכיר יסוד מופלא של "האלשיך הקדוש" בפסוק זה. מצוה גם לפרסמו!

וזה לשונו בקצרה: "ראה נא טובי חסדו יתברך, כי יקרה יטיב לרבים יחד עם שלא יצעקו אליו, בשביל אחד אשר בכל נפשו ידרשנו בקרב העם ההוא, כי בשביל אותו הנפש יטיב יתברך לכל השאר. וזהו 'טוב ה' לקווי' - לשון רבים, לנפש - לשון יחיד, כי בעד נפש אחת דורשת לה', יטיב ה' לקווי רבים אשר עמה" עד כאן.

נפלא מאוד! אדם העוסק בקווי, הינו מקיף את כל הסביבה שלו בטובה, הוא עוסק בקווי והקב"ה משיב עמו חסד לכל הסובב אותו. מפני זה אמרתי ואומר: "כל אחד ואחד כדאי לו לעסוק בקווי! כי אבא העוסק בקווי, מושיע את כל הבנים, הבנות והמשפחה שלו, גם ועל אף, שהם אינם עוסקים בקווי כלל ועיקר". בני הבית נמצאים אי שם ובכל מקום על פני תבל, והינם זוכים לישועות בעבור הקווי של אבי המשפחה. נפלא!

בטחון ללא שיתוף כח אחר

יב. יסוד נוסף בענין "הקווי" ובביאור הפסוק 'טוב ה' לקווי' מבאר בספר "אלון בכות" (איכה שם), על פי יסוד החובות הלבבות על הפסוק "ברוך הגבר

אשר יבטח בה' והיה ה' מבטחו", ולכאורה קשה מה הוא כפל הלשון, והלא די היה לכתוב רק את תחילת הפסוק 'אשר יבטח בה' בלבד או לחילופין רק את סיומו 'והיה ה' מבטחו', ומדוע הוצרך לכפילות הלשון של 'אשר יבטח בה' והיה ה' מבטחו'.

אלא מבאר החובת הלבבות (שער הבטחון פרק ג ההקדמה השלישית): שהפסוק מורה לנו שאופן הבטחון בה' צריך להיות בטחון ללא שיתוף וללא אמצעי, שלא יהיה מעורב שום כח אחר בבטחנונו בישועה אלא מבטחו בה' בלבד. כי הנה מצוי הדבר גם בבוטחי ויודעי שמו, שכאשר תפגוש אותם קושי וצרה - ל"ע חולה בבית, בת מעוכבת שידוך, זוג חשוכי ילדים וכדומה. הרי הם בוטחים כמוכן בו יתברך, אך בד בבד אומרים לעצמם: "ואיך הקב"ה יושיע אותי?! מסתמא על ידי אותו רופא שאלך אליו! על ידי הטיפול החדשני שנתוועדתי אליו!". - בטחון כזה, הוא בטחון על ידי שיתוף, ואינו בכלל בוטחים בשמך 'באמת'. מפני כך הוצרך ירמיהו לחזור ולשנות: 'ברוך הגבר' - מי? לא זה ש'יבטח בה' סתמא, אלא שיהיה הקב"ה בלבד מבטחו, ואך אז יהיה אכן 'ברוך'.

על פי האמור, מפרש ה"אלון בכות" את קינת ירמיהו "טוב ה' לקוו לנפש תדרשנו" - אימתי טוב ה' לקויו, כאשר יהיה הוא דורש את ה' בלבד ללא שום שיתוף, וללא כח אחר מעורב בבטחנונו. בכך מתפרש גם דברי המדרש (איכא רבה שם): "טוב ה' לכל, יכול לכל, תלמוד לומר 'לנפש תדרשנו'" והקשה ב"אלון בכות" מה הוסיף המדרש פירוש על עיקר הכתוב, הלא כך הוא מתפרש ללא דרש 'טוב ה' לקויו לנפש תדרשנו'. ועל פי האמור מתבארים היטב כוונת המדרש, שבתחילה תמה בעל המדרש 'יכול לכל', כלומר, אף לאלו הבוטחים בשיתוף, ובוטחים בשאר דברים מצורפים לבטחון הבורא, על זאת השיב המדרש 'תלמוד לומר לנפש תדרשנו', דהיינו, לו לבדו ואל ישתף זולתו עמו.

בדומה לדברים הללו כותב גם הספורנו: [סוף פרשת שמיני] הנה אנו אומרים בכל יום ויום בוקר וערב "אני ה' אלוקים אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים, אני ה' אלוקים", מדוע נצטוונו לחזור ולזכור זאת כל יום, פעמיים ביום. לא

היה די לזכור אחת לחודש או אחת לשבוע?! מבאר הספורנו ובלשוננו אנו: "כוונת הכתוב לומר, שכשם שביציאת מצרים, בכל הניסים הגלויים, הקב"ה הושיע אותנו ללא שום אמצעי וללא שום שיתוף כח אחר. כך גם נזכה הלאה שיהיה הקב"ה לנו לאלוקים, הקב"ה מבטיחנו שהוא יעזור לנו בלתי אחר עמו, בלי שום אמצעי! הינך זקוק עכשיו לישועה - אם בפרנסה, אם בזיווג, אם ברפואה, אני ה' אלוקיכם לבדי בלתי אמצעי! לכן אנו חוזרים ושונים את הדבר בכל יום בוקר וערב, להעמיק מחשבת אמת בלבנו בבטחון ובקיווי לישועת ה', שהוא יתעלה הבטיחנו שיושיענו מכל צרה, בדיוק כהישועה שהושיענו בהיותנו במצרים - אני ה' ולא על ידי מלאך.

[וראה עוד בספר אלון בכות שם, שהעתיק בהמשך דבריו את פירוש בעל העיקרים לפסוק זה בענין 'תקות האמת' (המובאים לעיל) ומקשרם עם הדברים הנ"ל].

סגולת הבטחון הוא בטבע הבריאה

יג. בנותן טעם להביא כאן את מה שהיה נוהג הרה"ק בעל מנחת אלעזר ממונקאטש זי"ע בעת שהיה הולך לבקר חולים, ובפרט אצל חולים שהיו במצב קשה ל"ע, לספר עובדא מסנגורם של ישראל "רבי לוי יצחק מברדיטשוב" זצוקלל"ה (וראה מקור הענין בספריו 'מדברות המגיד' עמ' שעג; 'שמועה טובה' עמוד נג).

וכך הוה עובדא: פעם אחת, היה הרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב זי"ע א' חולה מאוד, עד שטובי הרופאים לא מצאו מזור למחלתו בדרך הטבע.

ישבו תלמידיו אנשי שלומו בחדר הסמוך, והתפללו לרפואתו. לפתע נשמעה קול חבטה מתוך חדרו, נכנסו תלמידיו בבהלה גדולה לראות מה אירע - והנה מצאו את הרה"ק מברדיטשוב שוכב על הארץ, כי נפל ממטתו ששכב עליה. מיד מיהרו להרימו ולהשכיבו שוב על המיטה, וחזרו הם לתפילתם כבראשונה. לא ארכה השעה, ושמעו את קולו הקדוש של הרבי קורא למשמש, שיביא לפניו מים ליטול את ידיו, כי ב"ה הוטב לו. וכן היה, שעד מהרה הוטב מצב בריאותו וחזר לאיתנו לגמרי. והיה כל זה לפלא גדול.

תלמידי הגה"ק מבארדיטשוב זיע"א אשר הבינו שיש דברים בגו, נכנסו עמו אט אט בדברים ושאלוהו: "רבי, מה אירע תמול שלשום בנפילה זו מן המטה, ומה היום מיומיים אשר פתאום הוטב לכם ללא כל סיבה טבעית?"!

השיב להם הרבי: כששמעתי את אבחנת הרופאים שבדרך הטבע אין רפואה למחלתי, נזכרתי מה ששמעתי מהמגיד הק' ממעזריטש זי"ע, על הפסוק (תהלים לב, י): "הבוטח בד' חסד יסובבנו" שאין המכוון בדבר שהישועה באה כתשלום שכר בעד מדת הבטחון שבו או כסגולה להמשיך נס חוץ לדרך הטבע. אלא הפירוש הוא: שכן ברא השי"ת את טבע העולם שהגבר אשר שם בד' מבטחו, פועל באופן טבעי הנצרך לו וימלא ד' חסרונו.

פנה הגה"ק מבארדיטשוב זי"ע לתלמידיו ואמר: מתוך כך חשבת, הרי בכוחי להתחזק במדת הבטחון בהשי"ת, ועל ידי כך אוכל להמשיך ישועה בדרך הטבע ולא אהיה בכלל 'הסומך על הנס'. וכך אכן עשיתי, ומתוך בטחוני כי עז, קמתי לירד מהמטה בבטחון שאקום על רגלי ואהיה כאחד האדם. אפס לא כן היה, אלא נפלתי אל הארץ, כפי שבאתם וראיתם אותי נפול על הקרקע.

המשיך הרבי: מיד שבת ורהרתי, הלא בלי ספק דברי המגיד זי"ע אמיתיים. אם כך למה לא נתקיימו בי?! אין זה אלא כי אין בטחוני בשלימות, ויש בי איזה פגם. על כן אמרתי, אתחזק עוד הפעם בבטחון שלם ואז בודאי אקום ברפואה שלמה, וכך עשיתי. ועל ידי זה תודה להשי"ת חזרתי לבריאותי כבראשונה. עד כאן המעשה.

נתבונן קמעא. הצדיק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב, שכל ימיו עסק הרבה בענין הבטחון כמובא בספריו (קדושת לוי, שמועה טובה). וכפי שאנו רואים שהגיע לרום דרגא כזו, שכשהיה חולה על ערש דוי וכל הרופאים נתיאשו מרפואתו, הצליח להתחזק בדברי רבו המגיד ובכח מדת הבטחון שהושרש בו, ניסה לקום על רגליו.. דבר שלכשעצמו המעיד על תוקף הבטחון והקיווי בישועה שהיה בקרבו. ובכל אופן, על פניו לכאורה לא הועילה לו בטחונו. לכאורה אין יאוש גדול מכך!

אבל האמת היא, כותב לנו רבי לוי יצחק: שאם יאמר לך אדם בטחתי בה' ולא נושעתי דע שבהכרח שהוא לא העמיק נכונה בתורת הבטחון, כי הבוטח

בה' על כרחנו 'חסד יסובבנהו'. וכמו שהמליץ הצדיק מבארדיטשוב באחד מספריו (שמועה טובה עמוד נג והודפס בקדושת לוי השלם ח"ג חלק הנ"ך וכן ידוע מהרבה ספרים, ראה חיד"א בספרו צוארי שלל על הפטרת בחוקתי) על לשון הפסוק 'והיה ה' מבטחו' דאין והיה אלא לשון שמחה, שסימן הוא למי שהוא בוטח בה' באמת - שהוא שרוי בשמחה מכח האמונה התמימה בקוותו אל הישועה בודאי. משום כך, גם כשלא נושע רבי לוי יצחק למרות בטחונו העז בהי"ת, מיד תלה את הפגם בעצמו ובמדת בטחונו, ולא חלילה בהבטחת הישועה לבוטחים בו. וכאשר כך אירע באמת כשיתחזק שוב מדה זו בשלימות, מיד הוטב לו ונתרפא. הפלא ופלא!

ולמדנו עוד מדברי סגורם של ישראל הגה"צ מבארדיטשוב זי"ע, יסוד נכבד. והוא, בעיקר הבטחת התורה והנביאים שהבוטח בה' חסד יסובבנהו, ברוך הגבר אשר יבטח בה' - אותה הישועה לא רק שהיא מובטחת שתבוא, אלא היא גם אינה מוגדרת בתורת 'נס', כי כך הקב"ה חקק וקבע בטבע הבריאה ממש, שהבוטח בה' חסד יסובבנהו.

ביסודות אלו, ניתן לנו קצת מן הכח, להבין ולהעמיק בלבנו את דברי בעל העיקרים שהבאנו בראש המאמר. שם כתב, שהבטחון בישועה צריכה להיות בדרגא כזו של קיווי, כמו שהאדם מקווה שהשמש תנץ מחר. על פניו, היא עבודה קשה מאוד. אכן כאשר יודעים אנו את שני היסודות הנ"ל. א. הישועה מכח הבטחון, הינה טבע שחקק הקב"ה בבריאה. ב. אם יאמר לך אדם בטחתי בה' ולא נושעתי דע לך שבטחונו לא היה בשלימות. ניתן להשיבו אל הלב, עד שיוחקק בברנו ובנפשנו.

בידי גופא הוה עובדא. פנה אלי אברך, ושאלתו כדלהלן: "יש לי בעיה.. מספר שנים שאין לי ילדים, ועתה, מצד אחד אמרו לי לעשות טיפול מסויים שאולי ויסייע לבעיית. מצד שני, יש לי תסבוכת לא קטנה עם אותו הטיפול. סוף דבר, הנני אובד עצות ממש". "ומדוע הינך אומר שיש לך בעיה?! השבתו - הלא כבר נאמר הבוטח בה' חסד יסובבנהו, ומבאר המגיד ממזריעטש שההבטחה הזו אינה לא מצד סגולה ולא מצד נס, אלא כך הוא מטבע הבריאה ממש. אם הינך בוטח בישועה כך יהיה באמת, ממש כמו שהשמש תזרח מחר.

בדרך הטבע!" אמר לי אותו אברך: "מעולם לא חשבתי בכיוון הזה, מחשבתי והרהורי תמיד היו הנה יש לי בעיה כזו וכזו, הכיצד אוכל לצאת ולפותרה. כעת השכלתי בדרך חשיבה נכונה - ובעיה מעיקרא ליתא". ואכן לאחר זמן לא ארוך נודע לי אישית מפי אותו האברך, שהוא נושע מפני אותו הבטחון והקיווי שזכה באותה שעה.

תקוותו היא כפרתו

יד. אספר לכם מעשה שהייתי עד אליו, מצוה גדולה לפרסמו. לפני כחודשיים בקירוב בא לפני אברך וכך שאלתו: אשתי עומדת מספר חודשים לפני לידה, ותלושי השכר ('הרשמיים') שלה נמוכים משמעותית, ומשכך, דמי הלידה להם היא זכאית יהיו נמוכים גם הם. כידוע, רבים המגיעים לפרק זה, הינם עושים חשבונות ותחבולות שונות כדי שבאותם החודשים הקובעים את דמי הלידה, אכן יהיו להם את תלושי השכר הגבוהים ביותר. ובכן שואל האברך, אמרתי אעשה גם אני כן, הרי הנני דחוק כספית וכלכלית, ויהי דבר זה כעין השתדלות קטנה לפרנסת ביתי.

אמרתי לו: לא! אל תעשה כך! אם הינך בוטח בה', אתה לא צריך לעשות שום תחבולה ושום חשבון, אתה תקבל את המגיע לך, ישר ליד! קיבל האברך את הדברים, ובאמת הוא ורעייתו התחזקו למדו והעמיקו בסוגיית הבטחון. לאחר כמה ימים ניגש אלי פעם שניה, אולי בכל אופן יעשה אך השתדלות קטנה בנידון, שלא יהיה כשוטה בפני אמו ומשפחתו, המניאים אותו לפעול כמו כולם.. ושוב השבתי לו: לא! אתה לא מגיש כלום! בטח בה' ותקבל ממקום אחר.

יום חמישי האחרון, כך מספר לי האברך בהתרגשות. מתקשרת המנהלת ובמילים האלו היא פונה אל רעייתי: "הסבירי נא לי מה עשית בכל התקופה הזאת!?" ברור לי ללא כל ספק שאתם עסקתם בביטחון! ככה היא פונה אל אשתי מעצמה. ולמה? מה קרה!?

ובכן מספרת המנהלת היום יום חמישי בבוקר, קיבלתי טלפון ממשרד החינוך, ובקיצ'ר המעשה, נתנו לי אפשרות לתקופה מוגבלת של תקן לעוד שעות נוספות של עבודה לאחת מהגנות כאן. דבר שלא זכור לי שקרה אי פעם, ועוד בתקופה כזאת.

והנה אומרת המנהלת לרעייתי, כבר זמן ממושך אני לא מצליחה להבין את הרוגע שלך, הנני יודעת שאת לפני לידה וגם שתלוש השכר שלך נמוך, ובמקום שתבואי אלי ותנסי לבקש הרחבה של שעות רק לתקופה זו, כמו רבות גננות אחרות העושות כן, אני רואה אותך רגועה ושמחה. הכי צד יתכן?! ברי וברור לי שאת עוסקת במדת הבטחון! ורק כך את מצליחה להיות רגועה ושמחה. משום כך, החלטתי לרשום אותך על אותן שעות ותהיי את זו שתקבלי את התקן לאותם שעות הנוספות. - סיפרתי כל זאת לאמי ולכל משפחתי, אומר לי האברך. הראיתי להם נכוחה, הנה לא עסקתי בשום תחבולה ובשום חשבון, אלא רק בבטחון בה', והנה זימן הקב"ה את משכורתי ממש לתוך ידי.

באותה העת האברך היה בהתרגשות גדולה, הוא חווה על בשרו את כוחה של מדת הבטחון. אבל רבותי! עיקר חסר מן הספר! כי קבלת השעות הנוספות, מקצת מן השכר אולי יש כאן. אך מתנה גדולה מזו הוא קיבל, וכמו שאמרת לי בעצמי. ומה היא אותה מתנה?!

התשובה היא: "כפרת עוונות!" - כך כותב בעל העיקרים (שם), לגודל מעלת הקיווי אפילו אם היו הם מורדים לפני הבורא יתברך אתה תכפרם מפני גודל מעלת התקווה, כך גם כותב הרמח"ל (אוצרות הרמח"ל (ד) דף רמו דרוש הקיווי): על הפסוק "לא יבושו קווי" ואף אם הם דלים במעשים, ולמה?! מפני שהשם מתגלה על המקווה ומעביר כל פשעים - "תקוותו היא כפרתו". פניתי לאותו אברך: "חודשיים עסקתם במדת הבטחון, וכל הפשעים וכל חטאי העבר נמחקו כלא היו, נמצא איפוא, כי עתה הינכם באים אל הלידה עם נפש צדיק ונקי - נקיים מעוון! וכי יתכן עלי אדמות שכר גדול מזה..!"

החי במדת בטחון משרה על כל בני ביתו רוגע ושלוה

טו. ומסיפור זה לסיפור הבא. שאלני אברך: "יש ברשותי דירה שבדרך כלל היא מושכרת, כעת כבר תקופה לא קצרה היא איננה מושכרת - אינני מוצא שוכר שיתאים לדרישותיי. עקב כך אומר לי האברך, חשבתי, אולי היות ופרסמתי את הדירה רק במקום אחד. אולי אניח 'מודעות ופתקים' ברחבי העיר

כולה?!" לא! השבתי לו, אם שמת מודעה אחת זה מספיק, תעסוק בבטחון ותראה שיבוא אליך שוכר בדיוק כלבבך. ואכן הכי הוה מעשה, בא אליו שוכר בדיוק כפי דרישותיו, כלבבו ממש.

נתבונן קצת. אם אותו אברך לא היה דבק במדת הבטחון מה היה קורה?! שמעו נא, סיפר לי אברך שאינו עוסק בקיווי וניסה לפרסם את דירתו. כל יום, היה שעות מסתובב ברחובות ומדביק מודעות, באים אחרים ותולשים אותם, שוב הוא תולה את המודעות והעירייה באה ומורידה לו, ככה כל היום הוא תולה ותולה ותולה.. בלי מנוחת הנפש.. יום אחד הוא בא ואומר לי: 'די! אין לי כוח, כל הזמן אני רק תולה פתקים ומודעות, ולא יוצא לי מזה כלום - לא מעניין אותי בטחון או כל דבר אחר, אני רוצה לראות את הדירה הזאת מושכרת!'

לעומתו, האברך היקר שעסק בקיווי, כמה מנוחת הנפש ליוותה אותו בזמן הזה, בלי התרוצצויות בלי מודעות בכל מקום, והתוצאה היתה שהוא הרוויח בכפל כפליים. ראשית: הגיע לו שוכר כלבבו. שנית: כמו שהקדמנו מדברי בעל העיקרים, הוא זכה גם לכפרת עוונות. וכעת נוסיף עוד שלישית: כל הבית שלו חי אמונה, כל בני הבית רגועים. עכשיו עם יד על הלב, זה לא שווה?!

'בטחון' ו'השתדלות' – הילכו יחדיו?!

טז. אולם שאלת השאלות היא! "עד כמה הגדר שצריך ביטחון? ועד כמה הגדר שצריך לעסוק בהשתדלות? מה האדם רשאי לעשות במסגרת ההשתדלות ומה אינו רשאי לעשות?!" תשובה וגדר בדברים מצאנו מקורות בדברי הראשונים וברבים מרבותינו האחרונים זצ"ל. אולם הרחיב באר את הענין האדמו"ר מסלונים בספרו "נתיבות שלום". וכן כותב גם הרב דסלר זצ"ל ובעל השפתי חיים ועוד רבים.

נעתיק את דברי האדמו"ר ה"נתיבות שלום" (ריש פרשת חוקת), שם הוא כותב ובלשונו: העיקרון המנחה, האם קיים צורך בהשתדלות או שאיננו נזקקים אפילו להשתדלות מה. תלויה היא ברמת בהירות הביטחון של הבוטה. אדם

שבהיותו בתכלית בהירות הביטחון, הוא אינו נזקק להשתדלות כלל. אולם אם אין לו ביטחון גדול, אזי נזקק הוא בתחילה להשתדלות מועטת, ולאחר מכן אם עדיין חסר לו ביטחון, נדרש הוא להשתדלות גדולה יותר.

ביסוד זה מבאר ה"נתיבות שלום" את הסתירה שמצאנו בהנהגת אבותינו, אשר מצד אחד מובא במדרש (איכה רבה פתיחתא ל) אצל חזקיהו המלך בעת מלחמת סנחריב בזה הלשון: "עמד חזקיהו ואמר אני אין בי כח לא להרוג ולא לרדוף ולא לומר שירה, אלא אני ישן על מטתי מתוך תחושת בטחון עמוקה בה' - ואתה עושה". ומאידך, מצאנו אצל יעקב אבינו ששלח את בניו למצרים עם מעט צרי ומעט דבש, שענין זה בא להורות שאמנם מדת ההשדלות שאנו נזקקים לה מועטת אבל סוף נזקקים אנחנו לה. אלא שאכן כך הוא הענין וקיים חילוק זמנים ואישים באופן ההשדלות והבטחון, הכל לפי בהירות הבוטח.

נמצא איפוא, שיהודי שיש לו בהירות באמונה וביטחון בה', הקב"ה יעזור לו בלי שום השתדלות. נתבונן מעט במעשה דחזקיה המלך. סנחריב עם מאות אלפי חייליו תוקפים את מלכותו ואת העם שאיתו, וחזקיהו לא מכין כלום למלחמה - ישן על מטתו. בדור כמו שלנו כיצד היו מגיבים?! הרי היו מטיחים בפניו, "בשלמא אתה לעצמך, יכול לחיות בבטחון, אבל הכיצד אתה מסכן את כל העם איתך?! קום עשה משהו..! כלום היו מקבלים את תשובתו: "אני ישן על מיטתי, הנני סמוך ובטוח בלי שום ספק שהקב"ה עוזר לי" אבל חזקיהו המלך מתנהג באופן הזה, ולמחרת הקב"ה מפיל מאה שמונים וחמש אלף מחיילי סנחריב. בלי צבא, בלי טנקים ובלי כלום. אלא בכח הבטחון - אני ישן על מטתי ואתה עושה!

כותב שם הנתיבות שלום. הנהגה זו איננה מיוחדת דוקא לחזקיה המלך במלחמה, אלא כל אחד ואחד. אם זה בזיווגים, בפרנסה. כל אחד ואחד, אם הוא בוטח בה', באמת אינו צריך לעשות כלום, הקב"ה עוזר לו וכמו שהבאנו מהגאון רבי אלחנן וסרמן הי"ד, שכל הנהגת הנביאים לא לדורם נכתבו אלא לכלל הדורות נאמרו.

ומי שהאמונה שלו אינה בהירה כל הצורך. אכן צריך לעשות איזו השתדלות זעירה וקטנה כדי להמשיך את הישועה. הנה יעקב אבינו שולח את בניו לחלות

את פני מלך מצרים. ומה הוא נותן לשחד אותו - מעט צרי ומעט דבש. והשאלה מאליה עולה, אם כבר נפלה ההחלטה לשחד את פני מלך מצרים, מדוע לתת רק מעט צרי ומעט דבש, ככה מחלים את פניו?! מי נותן לפקיד, לא פקיד - מלך...? שוחד כזה, אתמהה?!

אלא אומר הנתיבות שלום. יעקב אבינו הבין ככל הנראה שנגזר עלינו לעשות 'השתדלות', אבל אם כבר נגזר לעשות השתדלות, עלינו לפחות לא להגדיל בהשתדלות כי הן מאמינים אנו שישועתנו איננה תלויה בגודל ההשתדלות. על כן יעקב אבינו מצווה לעשות אך מעט, מעט צרי ומעט דבש. כי אמנם אנחנו צריכים לעשות משהו, אבל רק מעט.

ואולם אם אמונתו חלשה אף מזו, דעתו מוסחת ולבו אינו רגוע. לפניו עומדות כביכול אפשרויות רבות להגדיל את פרנסתו, להגדיל את מספר שעות העבודה מארבע לעשר, ונפשו קשה עליו לחשות ולידום ללא מעש. אדם כזה החש שפעולות אלה וכהנה הינן בכלל ההשתדלות הנצרכת לו, לו בלבד אף מותר להשתדל יותר. אבל אם יש לו בהירות באמונה ובביטחון בלי שום ספק, הוא לא צריך לעשות שום השתדלות, אלא יתנו לו משמים את כל צרכיו.

עמלו בתורה ואינו עושה נחת רוח ליוצרו - הייתכן?!

ז'. נסיים בדבר יסודי שכותב רבי יחזקאל לוויןשטיין בספרו. בגמרא (ברכות ז,א): "אשר מי שגדל בתורה ועמלו בתורה ועושה נחת רוח ליוצרו" עד כאן. והקשו המפרשים, אם אותו אדם גדל בתורה ועמלו בתורה ברי הדבר שהוא עושה נחת לפניו יתברך, ומדוע איפוא, הוצרכו להוסיף "ועושה נחת רוח ליוצרו". כתב על כך המשגיח זצ"ל: למדים אנו מכאן יסוד נכבד, כי אם חז"ל הוצרכו לכתוב את ההמשך, שמע מינה שיש מושג של אדם שלומד תורה ועמל בתורה אבל הוא לא עושה נחת רוח ליוצרו. מבהיל!

והכיצד יתכן באמת, שאדם יהגה בתורה ויעמול בה, ועדיין לא יהיה בלימודו נחת רוח לפניו יתברך. מבאר רבי יחזקאל לוויןשטיין, דבר זה יתכן במי שאינו משבר את הרצון, כי נחת רוח מלפניו ליכא אלא על ידי הכח שנקרא 'שבירת

הרצון'. ומה הוא שבירת הרצון כשאדם עושה היפך הטבע שלו, יש בו רצון לפקוח עיניו ברשות הרבים, והוא הולך בעצימות עינים, זו שבירת הרצון. כל אופן ודוגמא שאדם הולך כנגד הטבע שלו, זה נקרא שבירת הרצון.

ביסוד זה מבאר המשגיח זצ"ל את סוגית הגמרא בסנהדרין (כ,א): "שקר החן - זה דורו של משה ויהושע. והבל היפי - זה דורו של חזקיה. יראת ה' היא תתהלל - זה דורו של רבי יהודה ברבי אילעאי. אמרו עליו על רבי יהודה ברבי אילעאי שהיו ששה תלמידים מתכסין בטלית אחת ועוסקין בתורה" עד כאן. הקשה רבי יחזקאל לווינשטיין, כיצד יתכן שמעלת רבי יהודה בר אילעי גדולה ממשה רבינו?! וכי מעלה זו של 'היו מתכסין ששה תלמידים בטלית אחת' גדולה ככל שתהיה, היא נעלית ונחשבת יותר ממעלת משה רבינו, שקיבל את התורה מסיני, ולימד את כל כלל ישראל בכזו דרגה?! ומדוע איפוא, קראו על דורו של רבי יהודה בר אילעאי, את תפארת הפסוק 'היא תתהלל' שמשמעה שמעלתם גדולה יותר ממעלת דורו של משרע"ה?!

משיב המשגיח רבי יחזקאל לווינשטיין, אלו ואלו דברי אלוקים חיים. אמת היא שבענין קבע ועמל אפשר שלא היה דורו של רבי יהודה ב"ר אילעאי כדורות שלפניו, כי משה רבינו עבד ה' קיבל התורה מסיני ממש, ולא הגיעו הדורות הבאים לפסגת מעלתם הרמה. אך לענין דרגא זו של 'יראת ה' היא תתהלל' דורו של רבי יהודה ב"ר עילאי חשוב יותר. ומדוע?! משום שחפץ הקב"ה עם העניים שיש בהם הכח של שבירת הרצון ששה מתכסים בטלית אחת מבטא את אותו הילול של הקב"ה במי שיש בו את כח שבירת הרצון. והלא כך התורה מכנה את מנחת העני "ונפש כי תקריב" ומבארים חז"ל: "מי דרכו להביא מנחה?! עני! מעלה אני עליו כאילו הקריב נפשו לפני", כי הקרבה מתוך הדחק מעלת שבירת הרצון יש בה, והיא היא החביבה ביותר לפניו יתברך.

יסוד מבהיל שמענו כאן! יש מושג של אדם העמל בתורה ובכל אופן הוא אינו עושה נחת רוח ליוצרו. יסוד זה מבואר גם בדברי הנצי"ב (ריש פרשת קורח) עסקנו בדבריו בשיחות הקודמות בענין מחלוקת קרח ועדתו, ראה שם שביאר שאותם מאתים וחמישים איש, כוונתם לשם שמים היתה וכפי שמוכח בפסוקים, והיינו, שרצו להשיג מעלת אהבת ה' על ידי עבודה. ואף על פי

שידעו שלא ינקו בעוון זה של הקרבת אש זרה, מכל מקום מסרו נפשם לפי טעותם והקריבו קטורת אך כדי להשיג מעלת האהבה והחסידות על אף שהיא לא על פי רצון השם שתהיה העבודה בכהן דוקא. הרי לנו אות ודגמא לעמלות בתורה שאינה נחת רוח ליוצרנו.

דוגמא נוספת לעמלות בתורה שאינה נחת רוח לפניו, מביא שם הנצי"ב מענינו של 'נזיר'. שהתורה כותבת "וכפר עליו מאשר חטא", ומה חטא חטא, מבאר שם הנצי"ב ששורש סיבת הנזירות מן היין היא מפני שבכך יכול להשיג מעלת רוח הקודש, והיא אינה לפום ערכו ודרגתו, וזה שקפץ יותר מכפי מדרגתו - חטא חטא.

עבודה זו שלכאורה לשם שמים היא - אינני הפין בה

יח. כלפי מה דברים אמורים!? מה ענין זה נוגע אלינו?! דעו לכם! כי מפני כובד משקל הענין, באמת חששתי והיססתי רבות אם לומר את הדברים הבאים. אבל ראיתי את הדברים במוחש, וכך גם שמעתי מרבותי הראש ישיבה הגאון רבי יששכר זצ"ל.

הסכיתו ושמעו! לפעמים אברך בן תורה מתמיד בלימודו, בשעה שהוא צריך להיות בביתו. הינו מתעכב בסדר הערב או אחר הצהריים ואשתו ממתנת עליו. דעו לכם כי לימוד באופן הזה אינו רצוי לפניו יתברך, הרי זה בכלל עמל בתורה ואינו עושה נחת רוח ליוצרנו. שמעו נא עד היכן הדברים מגיעים, בדידי הוה עובדא, בצעירותי בעקבות ענין מסויים פנה אל אחד האברכים הראש ישיבה, ואמר: עתה חודש ימים אינך מגיע לכולל, אתה צריך להיות ביחד עם אשתך!.

אך לדאבוני מעשים שבכל יום ויום שאברכים מגודל תשוקתם לתורה, פעמים ומקריבים את רצון בני ביתם שלא במקום הצורך. ובכך, לא זו בלבד, שמשוימים מחלוקת בתוך ביתם, גם הלימוד תורה שלהם אינו נחת רוח לבורא. הנה מעשה באברך שתקפה את אשתו איזה חולי ל"ע, ומטבע הדברים שהבית גם לא תיפקד כדבעי, והאברך בעקשות של רוח לא משנה מסדריו כי הוא

זה. דנתי עמו על הצורך שישהה הוא בביתו בחלק משעות הסדרים, וישמש מעט תחלופה ומנוחה לאם המשפחה, פונה אלי האברך ואומר: "איני מסוגל שלא לשהות בבית המדרש בשעות הסדרים, הכיצד אוכל לבוא אל ביתי, בשעה שחברי טמונים בבית המדרש ועוסקים בהוויות אביי ורבא".

אבל דעו לכם שכל זאת מעצת היצר הרע! כך גם השבתי לו: הנה 'יעקב אבינו' היה מסוגל לעשות כך, לא חודש ולא חודשיים, אלא עשרים שנה עזב את ישיבת שם ועבר ושהה עם הצאן? ולמה? למען בנין הבית. כמו כן, 'יוסף הצדיק כשנצרך לענין, עשה כן בכזאת שמחה. ואם בגדולי האומה כך, כיצד אתה מדמה את עצמך לגדול מהם? אם הקב"ה סיבב את הענין שתצטרך לעזוב בשעה זו את לימוד התורה, זה הוא גם הנחת רוח של הבורא במצב כזה.

והוספתי עוד ואמרתי, את הדברים הבאים: בטוחני שכל המצוות שהינך עושה הרי הם בעצבות. באותה שעה לא הכרתיו כן, אבל אמרתי לו שכך הם פני הדברים באחריות מלאה. אחר זמן הוא התוודה בפני גם על הענין הזה, וכבר העיר לו אחד מהרבנים: "למה עבודת ה' שלך היא תמיד בעצבות?". על כל פנים אמרתי לו את דברי המשגיח הללו: דע לך שיש מושג, שאחר המאה ועשרים, אתה תבוא לשמים, ותטען ריבונו של עולם אני רציתי ללמוד עוד תורה. אבל הקב"ה יגיד לך: אתה לא עשית לי נחת רוח!

אני אומר וחוזר על הענין, כי הרבה מן ציבור האברכים טועים בדבר. הנה ישבתי עם אברך שעות וימים בכדי שיעשה קצת לביתו על חשבון תלמודו, ועל מה היה כל הנידון? על שעה אחת בשבוע. ובכל אותם שעות וימים שהיה לו משא ומתן עמי שהוא רוצה ללמוד תורה ויהי מה, בני הבית היו צריכים אותו. ומה הגיעו מאותה שעה של לימוד?! למחלוקות ולדברים שאני לא יכול לפרט כאן.

ומה תוהים וטועים אלו האומרים בכגון דא, 'אשרי מי שעמלו בתורה', כי באמת אין להקב"ה נחת רוח מלימוד שכזה. וכמו שהבאנו מהנצי"ב שיש אנשים שמגודל רצונם לדבוק בה' מגדילים את העבודת ה' שלהם שלא כפי מדרגתם באמת. וענין זה נחשב להם לחטא, כעין אשר מצינו בנזיר שנקרא

חוטא משום שציער את עצמו מן היין (תענית יא) ואף על פי שלא נקרא חוטא אלא לאחר שנטמא על מת בפתע פתאום (במדבר ו,יא) מבאר הנצי"ב שאף טומאה זו היא חלק מההשגחה פרטית על הנזיר, הבאה להורתו: 'עבודה זו גם אם כוונתה לשם שמים, אני אינני חפץ בה'. הוראה זו תקפה ביתר שאת על אותם אלו העמלים בתורה שלא בזמנים הראויים ומדמים בעצמם שהנה כך נראה 'מתמיד', אבל הקב"ה יגיד להם: בעשותם על ה'. אני לא רוצה את זה מכם.

לכן, המשגיח ר' חצק'ל לווינשטיין זצ"ל אומר, שעמל התורה חייב לבוא עם 'שבירת הרצון', וללא שבירת הרצון אין נחת רוח מלימוד זה. כי כפי שבארנו, פעמים ורצון הבורא הוא היפך מרצון האדם, גם בדברים של רוחניות לכאורה! פעמים והקב"ה חפץ שבזמנים מסויימים האדם יסגור את הגמרא ויבוא אל ביתו, ולא יאמר האדם כמה עונג הוא לישיב אני ואורייתא וקב"ה, כי בטח הוא עונג רב, אבל הקב"ה חפץ בשבירת הרצון, הקב"ה עכשיו רוצה ממך שתסגור את הגמרא, תבוא עכשיו! תהיה בבית עם שמחה! ותעשה את מה המוטל עליך בביתך עם שמחה, ואם לא - הקב"ה יגיד לו: את התורה הזאת עם כל עמלה לא חפצתי!

נעשה דין למטה אין הדין נעשה למעלה – כח ההתחלה

יט. אוסיף כאן נקודה נוספת. פונה אלי אחד האברכים לפני שבוע: "תורה היא וללמוד אני צריך - במחילה, אינני מבין את הנהגתכם עם הציבור, פונים אליכם רבים לישועה, ובהרבה מהמקרים הרב משיב להם, 'לימדו עשר דקות מוסר בקביעות וראו ישועה'. מהיכן רבינו שאב הנהגה זו?! מדוע הרב לא מברכם בישועה בלי הקביעות בלימוד, כך הלא ראינו אצל גדולי הדור, רבי חיים קנייבסקי זצ"ל ואחרים שכשהיו באים אליהם עם צרה, היו הם מברכים גם ללא הצורך בקביעות בלימוד כזה או אחר?!

לפני שאציג בפניכם את המקור לענין. אבאר את הענין. הנה הקב"ה רב חסד וברא את העולם להיטיב, מדוע יש כאלה שניחתים עליהם הצרה. ברי

הדבר ופשוט שיש כאן איתות מלפניו 'תברך' שפרו מעשיכם' והנה אותו ר' איד במקום לפשפש במעשיו, הוא בוחן דרכים עקיפות, קל לו לתרום כך וכך מעות, אבל באלו חפצתי?! הקב"ה חפץ שהאדם התחזק בתלמודו במעשיו ובהנהגתו, לכן אני גם אומר לאותם יהודים הפונים אלי, ראשית כל דבר תקבעו עוד רגעים לתורה ולמוסר.

אבל אותו אברך שואל מה המקור?! עזרני הקדוש ברוך הוא, ובהיותי באוצר הספרים פתחתי ספר "לקט רשימות" מהמשגיח דליקווד רבי נתן מאיר וכטפוגל זצוק"ל, ובסייעתא מן שמיא ראיתי יסוד נפלא בדבריו שהם גם יסוד הענין כאן, וכמו שאבאר בסייעתא דשמיא.

דבר עצום ונפלא, מובא במדרש בענין קנאותו של פנחס, וזה לשונו (דברים רבה ה,ה): "רבי אליעזר אומר, אם נעשה הדין למטה אין הדין נעשה מלמעלה, ואם לא נעשה הדין מלמטה הדין נעשה מלמעלה" עד כאן. והדברים מפליאים!

הוציא מכאן המשגיח יסוד גדול במעלת לימוד המוסר, וכך גם היה רגיל לומר: הלומד מוסר ותובע מעצמו וממצבו, מניחים לו מן השמיים, על אף וגם אם עוד לא השלים את דרכי הנהגתו ומעשיו. נגזר על האדם עונש חולי או כל מכה, והנה הוא פותח בלימוד המוסר מתחיל לשנות את דרכיו, מיד הקב"ה מניחו כי אדם שתובע מעצמו הוא בגדר "יש דין מלמטה". וכך הוא מפרש את דברי המדרש - "יש דין מלמטה אין דין מלמעלה", דהיינו על ידי שאדם תובע מעצמו, קובע לעצמו סדר מוסר וכדומה הוא בגדר - "יש דין מלמטה", הוא מראה להקב"ה שהוא עושה עבורו, ממילא גם אין דין למעלה הקב"ה מרפה ממנו, מהשמים מניחים לו ואין עושים לו דין - 'אם נעשה דין מלמטה אין הדין נעשה למעלה'.

כ. ביאור הענין הוא מבאר המשגיח: כי אין תובעים מן האדם, שייחפך בן רגע ובבת אחת להיות צדיק, אלא תובעים ממנו שיתחיל לתקן מעשיו. בפעם אחת זה קושי עצום, אבל הנה תתחיל קצת תתחיל מעט! ומה היא התחלת תיקון המעשים? זה לימוד המוסר!. וראה שם בדברי המשגיח שהוכיח כן מכל תוכחות הנביא ישעיהו שמעולם לא תבע ענינים גדולים וקשים, אלא תבע את תחילת תיקון ושיפור המעשים.

ואולם מאידך, אם אין דין למטה כלומר, המעלים עינו מדרכו, אז מן השמיים עושים לו דין וכשעושים כן מן השמים זה דין חמור. לכן אדם שתוקפו צרה, אם הוא מחלק מעות ומקבל ברכות אבל אינו משפר את דרכיו, הרי הוא כמי שמתעלם מהאותות שהקב"ה שלח לו, הקב"ה חפץ ממנו שישפר את מעשיו, והוא אפילו לא מתחיל.. חלילה יהיה בכלל 'אין נעשה דין מלמטה'.

פנחס בקנאותו הציל את כל כלל ישראל מכליה, וכיצד?! על ידי שהרג את זמרי ואותה ארמית. נשאלת השאלה כיצד מעשה זה הציל את כלל ישראל, הלא מבואר בחז"ל שכלל ישראל חטאו במחשבה ובראייה, איך בהריגת שני אלו החטאים, הנחיל פנחס הצלה לכלל ישראל?! אלא אומר המשגיח, אכן הוא לא תיקן את כולם.. אבל משהו.. התחלה של תיקון הוא אכן עשה. וכשיש התחלה הרי זה בכלל 'יש דין מלמטה', וכשיש דין למטה אין דין למעלה - תעשה! תתחיל, ויניחו לך מן שמיא!

בס"ד אפשר לשמוע את הוועד השבועי
וכן חיזוק יומי קצר במערכת קול הלשון ע"י
זיהוי קולי של הרבנים
[#*] 'הרב מיכאל בוגנים'
או במלפון ישיר 0733718155
שיעור מספר 100

הוועד נמסר ביום א' בערב בשעה 21:05
בבית הכנסת "שטפנשט" רחוב מהרש"ל 13 בני ברק
ניתן לשמוע גם באנגלית במספר 0733718506

בא להיות שותף בהפצת גיליון אור האמונה התקשר ותפיץ הינם באזור מגוריך
מוקדי הפצה : בני ברק, ביתר, מודיעין עילית, נווה יעקב, אשדוד, נתיבות, בית שמש,

ביהמ"ד ימצא חיים הגר"א 6	ביהמ"ד בית אהרן הפלמה 9 פ"כ	ביהמ"ד נחלת מישה	ביהמ"ד צעירים פנויבוי	כולל חזון איש הישן קומה א'
בביתר 0548440646	מודיעין עילית שאגת אריה 19\15 בדלת	ביהמ"ד לוקווע בספריה מערב	ביהמ"ד היכל מאיר נורדאו 35 פ"כ בכניסה	

להערות והארות וכן לכל עניין אחר ניתן לפנות
לטלפון 052-7174414
לתרומות, הנצחות והפצה באזור מגוריך במספר הנ"ל
לקבלת הגיליון במייל rmb8009@gmail.com

©

כל הזכויות שמורות

עיצוב ועימוד – בית העימוד - 0527672674

לע"נ הרב דוד בן יוכבד זצ"ל